

Náhrada za ztrátu na výdělků

V případě náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti či při invaliditě se vychází z průměrného výdělků, jakého poškozený dosahoval před poškozením. Poškozením se podle ustálené soudní praxe nemíní samotný úraz, ale právě až nepříznivý dopad změny pracovní způsobilosti do majetkové sféry poškozeného, tedy teprve ztráta, popřípadě snížení výdělků žalobce. Ke ztrátě či snížení dosavadních výdělkových schopností přitom někdy může dojít až po delším časovém odstupu od úrazu, a je proto třeba přihlédnout k mezitím nastalým změnám v tom směru, že lze poskytnout náhradu za ztrátu na výdělků i ve vztahu k výdělečné činnosti, která je v okamžiku škodné události pouze předpokládána (nebyla dosud uzavřena pracovní smlouva či nedošlo k nástupu do zaměstnání) a jejíž výkon by začal později, nebýt škodné události. Na druhou stranu není vyloučeno, že se změna zaměstnání vlivem snížené pracovní způsobilosti v majetkové sféře poškozeného neprojeví proto, že nové zaměstnání je honorováno stejně nebo lépe; tehdy škoda ani nárok na náhradu ztráty na výdělků nevzniká. Ke vzniku škody tak může dojít až v důsledku dalšího zhoršení zdravotního stavu, resp. s tím spojeného snížení příjmu např. pro přiznání invalidního důchodu, samozřejmě je-li invalidita v příčinné souvislosti s původní škodní událostí. Tehdy je třeba vyčíslit výši nároku ve vztahu k příjmům ze zaměstnání, které poškozený nemůže vykonávat v důsledku trvalých následků na zdraví. Okolnost, že v mezidobí se změnil platové poměry v původním zaměstnání tak, že převyšují příjmy v nově vykonávaném zaměstnání, není příčinou snížení příjmu a nezakládá vznik nároku na náhradu za ztrátu na výdělků obdobně jako případ, kdy se takto zvýší podklad pro výpočet renty v důsledku následně provedených valorizací. Tzv. valorizační předpisy, resp. okolnost, že v jejich důsledku se zvýší výše průměrného výdělků před vznikem škody, nemají samy o sobě za následek nový vznik nároku na náhradu za ztrátu na výdělků.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 1140/2012, ze dne 31.8.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce D. G., zastoupeného JUDr. H.S., advokátkou se sídlem v O., proti žalovanému J. M., zastoupenému Mgr. P.S., advokátem se sídlem ve F.-M., za účasti České kanceláře pojistitelů, se sídlem v P., jako vedlejší účastnice na straně žalovaného, zastoupené Českou pojišťovnou a. s., se sídlem v Praze 1, Spálená 75/16, IČO 45272956, o náhradu škody, vedené u Okresního soudu v Opavě pod sp. zn. 9 C 225/2005, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 1. 2012, č. j. 8 Co 442/2011-295, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. 1. 2012, č. j. 8 Co 442/2011-295, a rozsudek Okresního soudu v Opavě ze dne 16. 12. 2010, č. j. 9 C 225/2005-220, s výjimkou výroků o změně žaloby a o zamítnutí žaloby ohledně částky 41.796,- Kč s příslušenstvím, se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací Okresnímu soudu v Opavě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Okresní soud v Opavě mezitímním rozsudkem ze dne 1. 4. 2008, č. j. 9 C 225/2005-78, potvrzeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 9. 2008, č. j. 8 Co 345/2008-103, rozhodl o opodstatněnosti základu nároku. Dalším rozsudkem ze dne 22. 5. 2009, č. j. 9 C 225/2005-120, žalobu o zaplacení 187.158,- Kč s příslušenstvím a 12.407,- Kč měsíčně počínaje lednem roku 2007 zamítl, protože po provedeném výpočtu žalobci ztráta na výdělků nevznikla, Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 30. 10. 2009, č. j. 8 Co 527/2009-137, toto rozhodnutí zrušil s tím, že soud prvního stupně vycházel při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků z nesprávného rozhodného výdělků. Tím není valorizovaný příjem před úrazem žalobce v roce 1982, ale s ohledem na odstup doby více než

dvaceti let jde o fiktivní výdělek, kterého mohl dosahovat před přiznáním částečného invalidního důchodu v roce 2004.

Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 16. 12. 2010, č. j. 9 C 225/2005-220, připustil změnu návrhu, žalobu co do částky 41.796,- Kč s příslušenstvím zamítl, žalovanému uložil zaplatit žalobci náhradu za ztrátu na výdělku za dobu od 10. 9. 2004 do 31. 10. 2010 ve výši 742.886,- Kč s příslušenstvím a počínaje listopadem roku 2010 měsíčně částku 11.161,- Kč, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Dovedil, že žalobci začala škoda vznikat v souvislosti s přiznáním částečného invalidního důchodu v roce 2004, při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku pak soud vyšel z průměrného „fiktivního“ výdělku ve výši 22.858,- Kč měsíčně, kterého žalobce mohl vzhledem ke svému technickému vzdělání dosáhnout u České pojišťovny, Kooperativy nebo České spořitelny, od něž odečetl částky vypláceného částečného invalidního důchodu a výdělek dosahovaný u současného zaměstnavatele Charity Opava, přičemž byl vázán výší uplatněného nároku, jinak by byl výpočet soudu pro žalobce příznivější. Žaloba byla částečně zamítnuta ohledně nároku za období od 4. 3. 2004 do 9. 9. 2004 vzhledem k tomu, že žalovaný a vedlejší účastnice řízení úspěšně uplatnili námitku promlčení.

Krajský soud v Ostravě k odvolání žalovaného i vedlejší účastnice řízení rozsudkem ze dne 6. 1. 2012, č. j. 8 Co 442/2011-295, napadený rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, ve výroku o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně jej změnil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Skutková zjištění soudu prvního stupně označil za úplná a správná s tím, že pracovní potenciál žalobce je snížen již od doby úrazu v roce 1982 a v průběhu času dochází k jeho dalšímu nevratnému snižování. Nebýt dopravní nehody, kterou zavinil žalovaný při řízení vozidla pod vlivem alkoholu, mohl žalobce dál pracovat jako programátor, příp. v obdobném pracovním zařazení. Občanský zákoník v ustanovení § 447 odst. 1 neuzivá pojmu „před úrazem“ a „po úrazu“, ale „před poškozením“ a „po poškození“, čím se míní nikoli škodná událost, nýbrž rozhodné skutečnosti, které vedly ke snížení příjmů poškozeného. V daném případě je situace zvláštní v tom, že kdykoliv po roce 1990, kdy byl zaměstnán, dosahoval žalobce vyšších příjmů, než tomu bylo v roce 1982 za jiných hospodářsko-politických poměrů. Až po přiznání částečného invalidního důchodu v roce 2004 u něj dochází ke ztrátě na výdělku. Odvolacímu soudu se jeví jako spravedlivé, aby se při stanovení výše škody vyšlo z příjmu, kterého by s využitím své kvalifikace programátora dosahoval před přiznáním částečného invalidního důchodu, pokud by totiž nedošlo k poškození jeho zdraví, pracoval by dále ve svém oboru a při případném zhoršení zdraví by muselo být při přiznání částečného invalidního důchodu vycházeno ze zcela jiného výdělku, než tomu bylo ve skutečnosti.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. a odůvodňuje nesprávným právním posouzením věci [§ 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.]. Za výdělek žalobce před poškozením, tedy snížením jeho příjmů v důsledku přiznání částečného invalidního důchodu, je třeba považovat jeho skutečný výdělek, kterého do té doby dosahoval, a fiktivní výdělek lze uplatnit jen v období jeho nezaměstnanosti, přičemž jím je takový výdělek, kterého byl schopen s ohledem na svůj zachovalý pracovní potenciál dosahovat. Způsob výpočtu aplikovaný soudem prvního stupně, s nímž se odvolací soud ztotožnil, nemá opodstatnění. Navrhl proto zrušit jak napadený rozsudek odvolacího soudu, tak rozsudek soudu prvního stupně.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) posoudil dovolání vzhledem k datu vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu podle dosavadních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2012 – srov. čl. II bod 7 zákona č. [404/2012](#) Sb. – dále též jen „o.s.ř.“) a shledal, že dovolání, které bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o.s.ř., je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř., neboť napadenému rozhodnutí odvolacího soudu předcházelo rozhodnutí soudu prvního stupně, který ve věci rozhodl jinak, protože byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který jeho předchozí rozhodnutí zrušil.

Dovolání je důvodné.

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatel uplatňuje jako důvod dovolání [§ 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.], může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 3028 odst. 3 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy, tedy zákonem č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), a nařízením vlády č. [258/1995](#) Sb., kterým se provádí občanský zákoník (dále též jen „nařízení vlády“). Nárok žalobce se proto řídí dosavadní hmotněprávní úpravou účinnou do 31. 12. 2013.

Podle § 447 odst. 1 obč. zák. náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě činí rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a výdělkem dosahovaným po poškození s připočtením případného invalidního důchodu.

Podle § 2 odst. 1 nařízení vlády průměrným výdělkem se rozumí průměrný výdělek zjišťovaný podle zvláštního zákona pro pracovněprávní účely. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení nelze-li průměrný výdělek určit podle odstavce 1, vychází se při jeho určení z okolností jednotlivého případu, zejména z daňového přiznání.

Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku je jedním z dílčích nároků spojených s poškozením zdraví. Rozlišuje se ztráta na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, kdy je poškozený vyřazen z dosavadního pracovního zapojení, a po jejím skončení, kdy může nastat snížení pracovní způsobilosti vyvolané zdravotními následky a z toho plynoucí dopady do dalšího možného pracovního zařazení. Ztráta na výdělku po skončení pracovní neschopnosti či při invaliditě se hradí peněžitým důchodem (v případě náhrady za již uplynulé období jednorázovou částkou), a jde přitom o náhradu majetkové újmy. Neodškodňuje se totiž samotná ztráta či snížení pracovní způsobilosti, nýbrž až majetková újma projevující se tím, že v důsledku trvalé ztráty (snížením) pracovní způsobilosti vlivem újmy na zdraví přichází poškozený zcela či zčásti o výdělek, kterého by jinak dosáhl. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku má majetkový charakter a stanoví se ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem poškozeného před poškozením a výdělkem, pokud je dosahován po poškození (§ 447 obč. zák. - náhrada po pracovní neschopnosti), k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky újmy na zdraví stejného výdělku jako před poškozením. Zákon tedy vychází z toho, že po skončení pracovní neschopnosti či při invaliditě vzniká poškozenému újma, je-li v důsledku poškození zdraví natolik snížena jeho pracovní způsobilost, že nemůže vykonávat buď žádnou práci, anebo jen takovou práci, která je méně finančně ohodnocena, takže se oproti stavu před poškozením sníží jeho výdělek. Měřítkem této újmy je srovnání průměrného výdělku před poškozením s nově dosahovaným příjmem, který může být ovlivněn tím, zda a v jaké výši poškozený pobírá (částečný) invalidní důchod. Dávky invalidního důchodu slouží ke kompenzaci ztráty pracovní způsobilosti, nahrazují trvale (nedojde-li ke změně zdravotního stavu) zcela či částečně příjem poškozeného, který není schopen obstarat si prostředky vlastní pracovní činností, a při určování ztráty na výdělku se k nim ve smyslu uvedeného přihlíží vedle případného příjmu ze zaměstnání či jiné výdělečné činnosti po ukončení pracovní neschopnosti.

V případě náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti či při invaliditě (o tento

nárok se jedná i v posuzované věci) se vychází z průměrného výdělku, jakého poškozený dosahoval před poškozením. Poškozením se podle ustálené soudní praxe nemíní samotný úraz, ale právě až nepříznivý dopad změny pracovní způsobilosti do majetkové sféry poškozeného, tedy teprve ztráta, popřípadě snížení výdělku žalobce (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 1999, sp. zn. 21 Cdo 376/98, publikovaný pod č. 35/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „Sbírka“, v občanskoprávních vztazích pak rozsudek téhož soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 25 Cdo 1243/2008, publikovaný pod C 8672 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek, C. H. Beck – dále též jen „Soubor“). Ke ztrátě či snížení dosavadních výdělkových schopností přitom někdy může dojít až po delším časovém odstupu od úrazu, a je proto třeba přihlídnout k mezitím nastalým změnám (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. 6. 1971, sp. zn. 4 Cz 5/71, č. 44/1972 Sbírky) v tom směru, že lze poskytnout náhradu za ztrátu na výdělků i ve vztahu k výdělečné činnosti, která je v okamžiku škodné události pouze předpokládána (nebyla dosud uzavřena pracovní smlouva či nedošlo k nástupu do zaměstnání) a jejíž výkon by začal později, nebyť škodné události (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1147/2000, Soubor C 563). Není na druhou stranu vyloučeno, že se změna zaměstnání vlivem snížené pracovní způsobilosti v majetkové sféře poškozeného neprojeví proto, že nové zaměstnání je honorováno stejně nebo lépe; tehdy škoda ani nárok na náhradu ztráty na výdělků nevzniká. Ke vzniku škody tak může dojít až v důsledku dalšího zhoršení zdravotního stavu, resp. s tím spojeného snížení příjmu např. pro přiznání invalidního důchodu, samozřejmě je-li invalidita v příčinné souvislosti s původní škodní událostí, jako tomu bylo v daném případě. Tehdy je třeba vyčíslit výši nároku ve vztahu k příjmům ze zaměstnání, které poškozený nemůže vykonávat v důsledku trvalých následků na zdraví.

Dovolací soud se neztotožňuje se závěrem odvolacího soudu, který při zjišťování průměrného výdělku před poškozením (přiznáním částečného invalidního důchodu v roce 2004) vyšel z „fiktivního výdělku“, jímž je míněn pravděpodobný výdělek, jehož by žalobce jako programátor dosahoval, jestliže by v roce 1982 nebyl v důsledku dopravní nehody zaviněné žalovaným zraněn a jestliže by pokračoval v započaté profesní kariéře až do roku 2004. Vzniká-li totiž škoda okamžikem snížení příjmu ze zaměstnání v souvislosti s přiznáním částečného invalidního důchodu, pak průměrným výdělkem, rozhodným pro stanovení výše náhrady, je výdělek, jehož žalobce dosahoval před přiznáním důchodu (a o nějž zcela či zčásti přichází), nikoliv výdělek, jehož by snad mohl dosahovat v původním zaměstnání, pokud by pro následky úrazu nemusel přejít na jinou práci. Okolnost, že v mezidobí se změnil platové poměry v původním zaměstnání tak, že převyšují příjmy v nově vykonávaném zaměstnání, není příčinou snížení příjmu a nezakládá vznik nároku na náhradu za ztrátu na výdělků obdobně jako případ, kdy se takto zvýší podklad pro výpočet renty v důsledku následně provedených valorizací. V tomto směru lze odkázat například na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 998/2001 (Soubor C 1128), podle nějž nárok na náhradu za ztrátu na výdělků zaniká, jestliže výdělek po pracovním úrazu, jehož zaměstnanec dosáhl, aniž pro to musel vynakládat zvýšené pracovní úsilí, spolu s částečným invalidním důchodem přesahuje pravidelně za delší období jeho průměrný výdělek před vznikem škody. Tzv. valorizační předpisy, resp. okolnost, že v jejich důsledku se zvýší výše průměrného výdělku před vznikem škody, nemají samy o sobě za následek nový vznik nároku na náhradu za ztrátu na výdělků.

Obdobně pak ani v dané věci nelze dovozovat vznik nároku (ani tomu přizpůsobovat výši náhrady) z hypotetického zvýšení průměrného výdělku před úrazem, k němuž došlo v průběhu mnoha let výraznou změnou platových poměrů a zvýšením významu předchozí profese, tedy v důsledku okolností, které se škodnou událostí ani samotnými poměry poškozeného nespojují, a které tedy nelze považovat za změny nastalé v mezidobí ve smyslu výkladu podávaného již citovanými rozhodnutími. I když lze přisvědčit odvolacímu soudu, že v posuzovaném případě jde o netypický případ, kdy nárok na náhradu za ztrátu na výdělků nevznikl hned po skončení pracovní neschopnosti, nýbrž až po delší době v souvislosti s přiznáním částečného invalidního důchodu (nelze přitom hovořit o tzv. latentním stavu odpovědnostního vztahu - srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27.

12. 1999, sp. zn. 21 Cdo 2483/98 a 21 Cdo 1923/99), přičemž právě v tomto mezidobí došlo k nárůstu mezd v oboru, jemuž se poškozený před úrazem věnoval, nelze ze všech shora uvedených důvodů učinit závěr, že pro zjištění průměrného výdělku žalobce v roce 2004 je možno brát v úvahu tzv. fiktivní výdělek spojovaný se zaměstnáním vykonávaným před úrazem v roce 1982 a jednostranně tak zohledňovat výdělkové potenciality, s nimiž právní úprava ani soudní judikatura nepočítá.

Je tedy zřejmé, že dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. je naplněn, neboť závěr odvolacího soudu o výši příjmu rozhodného pro stanovení výše náhrady za ztrátu na výdělku není správný. Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř.); protože uvedené důvody dopadají i na rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil i je v dotčených výrocích a věc vrátil v tomto rozsahu Okresnímu soudu v Opavě k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)